

GAVARNIE – SESTRA LOGARSKE DOLINE – IN NJENA OKOLICA

DR. JANKO PLETERSKI

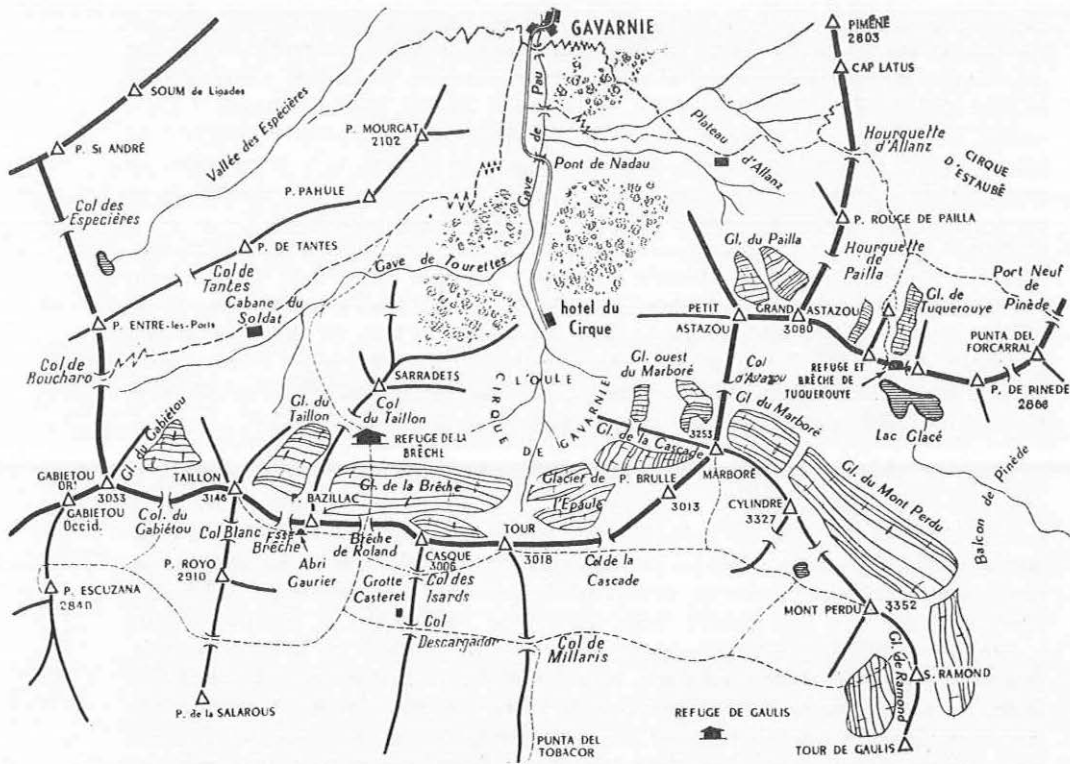
ireneji, za nas skoraj mitološko gorovje, pojem iz zemljepisnih učbenikov, ima v naši planinski književnosti poseben prostorček zaradi znanega vtisa francoskega geologa Amija Bouéja iz l. 1832 o podobnosti naše Logarske doline z že tedaj slovito krnico Gavarnie (Cirque de Gavarnie) v Pirenejih. Ta trditev se ponavlja še danes v naših delih, ki govore o Savinjskih Alpah in o Logarski dolini. Še pred kratkim sem jo prebral v nekem prospektu. Pisci hočejo s tem dati Logarski dolini pred našo in tujo javnostjo posebno veljavo. A vzlic temu je zanimanje za veliki predmet primerjave, za Gavarnie in sploh za pirenejsko gorovje pri nas za čuda majhno. V vseh letnikih »Planinskega Vestnika« sem zasledil le en sam spis, ki govori o obisku naših planincev v Pirenejih, Kopinškov še pred drugo svetovno vojno.

Res je, da Pireneji leže zelo od rok in daleč, vendar tudi naše razmere niso več tiste, ko ne bi mogli tudi takšnih gorovij doseči, če bi hoteli. Še posebno čudno je to nezanimanje ob dejstvu, da tudi naši ljudje zadnja leta romajo v znameniti Lurd, ki vendar leži prav ob vznožju Pirenejev. Pa ne vem, če je kateri od teh romarjev kaj zapisal tudi o gorovju, ki se vzdiguje nad tem krajem. Potniške družbe sicer rade povezujejo obisk Lurda z obiskom Gavarnieja.

Pirenejem sem se približal sredi julija 1969 slabo oborožen s teoretičnim znanjem o njih. V knjižnici Planinske zveze v Ljubljani nisem dobil ničesar. Tudi upanje, da bom kaj dobil mimogrede v pariških knjigarnah, me je razočaralo. Odkril sem le, da vodičev po francoskih gorovjih ne dobiš v navadnih knjigarnah, pač pa jih prodajajo v trgovinah s športnimi predmeti (»La Hutte«). Vendar tudi v pariški trgovini, ki sem jo končno našel, nisem dobil tiste knjige iz vrste pirenejskih vodičev, ki opisuje centralne vrhove okrog Gavarnieja. Končno sem zaželeno knjigo dobil v »pireneistični« knjigarni v Pierrefittu, pred odcepom ceste v Gavarnie. Tako so se izpolnile tolažbe pariških knjigarnarjev, ki so mi dejali, naj tako reč iščem rajе v bližini kraja, kjer se uporablja. Ledeniška dolina in krnica, ki se imenujeta po vasi Gavarnie (1357 m) in vrhovi nad njimi, kakor je vse to mogočno in veliko, so le osrednji in najbolj znani del velikanske gorske verige Pirenejev, ki zasluži pozornost in obisk planinca v svoji celoti. Posebnost tega središčnega dela je, da je gorovje tukaj apnenčasto, medtem ko so Pireneji v glavnem zgrajeni iz drugih, starejših kamenin. Ze v tem je neka podobnost med našimi in gavarnijskimi vrhovi. V šestih dneh, ki sva jih z ženo prebila v Gavarnieju, sem mogel dobiti le splošen vtis, vendar upam, da bo tudi poročilo o tem vtisu zanimalo slovenskega bralca in morda koga spodbudilo k bolj dognanemu obisku Pirenejev.

Prvi vtis potrjuje upravičenost primerjave med gavarniejsko in Logarsko dolino. Obe se opazovalcu odpreta v smeri sever-jug, obe kažeta podobno simetrijo zgradbe, obe globinski pogled, kjer se za ospredjem zelenih, temnih pobočij na obeh straneh, v ozadju vzdiguje mogočni svetli skalni zid gorskih vrhov.

Hitro pa se pokažejo tudi razlike. Najočitnejšo je mogoče razbrati že iz tega, kar piše avtor obsežne vrste francoskih pirenejskih vodičev R. Ollivier: »Apnenčasti masiv okrog Gavarnieja ima nedvomno značaj visokega gorovja po številnosti poti in smeri, po veličastnih prizorih, po težavnostih na plezalskih pristopih, po raznolikosti zemljišča, kjer se vrsté snežišča, led in skala. Bolj kot drugod je tukaj viden specifično pirenejski prizor. Ničesar v Alpah ne moremo primerjati,« meni francoski pireneist, »temu ogromnemu koloseju, kjer se, po Russelovih besedah, iz kaosa povsod poraja harmonija.« – R. Ollivier meni, da je gavarnijska krnica po pravici slavna, obžaluje pa, da le majhno število med njenimi obiskovalci dojame vso njeno veličino in posebno lepoto. Tu se vzdigujejo masivne stene geometričnih oblik v orjaških stopnicah proti

nebu v širini več kot tisoč petsto metrov, čeznje padajo številni čudoviti slapovi, katerih eden skoči v globino celih 423 metrov. Večina obiskovalcev opazuje krnico z njenega dna in zato ne more zaznati pravih sorazmerij. Med dnom krnice in vrhom Marboré je več kot 1700 m višinske razlike. Pravi pogled na Cirque de Gavarnie je mogoče dobiti le, če se povzpneš na kak razgledni vrh, priporoča R. Olivier.

Že iz tega strokovnega opisa gavarnijske krnice vidimo, da so med njo in Logarsko dolino, ki R. Ollivier za njo kajpada ne ve, ne le podobnosti, ampak tudi bistvene razlike. Za mojo osebo je največja razlika med obema dolinama in krnicama prav to, da Gavarnieju manjka tista globina in možnost pogleda na celoto z dolinskega dna, ki ju občudujemo v Logarski dolini.*

Takšnega vtisa celote, kot ga imamo v Logarski dolini, v Gavarnieju ne dobimo tako zlahka. Tudi švicarski pisec knjige o Pirenejih, ki je sicer manj planinskega in bolj

* Navajam nekaj stavkov iz znamenitega opisa Logarske doline F. Seidla (Kamniške ali Savinjske Alpe, 1907, str. 130—141), da olajšam primerjavo: »... potnik stoji ob vhodu v znamenito Logarsko dolino. Naval južne svetlobe mu ga naznanja in obrne njegovo pozornost na krajino, ki se mahoma razprostre pred njim. Vhod je širok kakor orjaška vrata, dolina za njim prostorna in globoka tako, da odkrije v ozadju obsežen, krasen prizor. Krajinska podoba, ki stoji pred strmečim potnikom, je v tri člene deljena enota. Stranski krili ospredja ji tvorita srednjegorski slemenani na desni in na levi, med njima se prostira široko, ravno dolinsko dno; vso sliko pa vlada tretji člen: mogočno visokogorsko ozadje, ki se vzpenja za ospredjem v bajno višavo daleč doli na obzorju in se nam kaže, kakor da je povsem drug svet, veličastnejši, svetlejši.

Dolina je v dolžini 7 km skoro premočrtno zarezana. Zatorej se že ob vhodu pri Logarju odpre pogled, ki obsega vso dolgost doline in veličastni sklep. Zaradi tega ima pokrajinska slika globoko segajočo perspektivo.

Dolina se razteza proti jugu in sonce obseva obe njeni pobočji enakomerno. To stori, da se tem lepše uveljavlja njih simetrija...

Spomnimo se, da je v Logarski dolini zgrajeno desno in levo pobočje iz srednjevisokega predgorja, ki ga pokrivajo košati gozdovi. Tako je po zahtevah krajinske estetike dano temno ospredje. V ozadju pa, ki ima po istih pravilih biti svetlo, se v istini iznad konca doline amfiteatralno dviga jasnobarvena skupina skalnatih velikanov v bajno višočino ter vrsti v prostoru v čudolepi perspektivi. Živahni kontrast v barvah in oblikah med ospredjem in ozadjem je temeljni činitelj, ki ustvarja krajinsko lepoto mnogo slavljenje Logarske doline. Podpira ga še nasprotje med mirno ploskvim dolinskega dna, ki izpričuje s svojimi tratami, polji in kmetijskimi domovi, da je prijazno človeškimi koristim, in med smelo v višino kipečimi črtami divjega, vsemu življenju protivnega visokega gorovja.«

umetnostnoestetskega značaja, Willi Mayer, prihaja do podobnega sklepa: »Če me kdo vpraša, kaj me je pri Cirque de Gavarnie najbolj pretreslo, potem bi priznal: ne vznemirljiva dinamičnost njegove bližine, temveč neizrečno praznična, slovesna harmonija učinkovanja celote iz razdalje, ko je vidna orjaška stavba, kronana s piramidami in skalnimi trdnjavami, kot da se je iz blaženih sanj prebudila v resničnost, ki izžareva nekaj tiste večnosti, ki po njej človek lahko le hrepeni, ki si je pa nikoli ne more pridobiti. Zato obiskovalec na poti nazaj iz krnice vedno znova postaja in se ozira, ali ni že zopet tako daleč, da bi jo lahko videl v vsej popolnosti...«

Poglaviti razlog za to razliko med obema dolinama je različna dolžina širokega, ledeniško oblikovanega dela. Medtem ko je ta v Logarski dolini dolg 7 km in zato obiskovalcu odpira pogled v globino, na severno ostenje Ojstrice in Planjave, že ob svojem začetku, je ledeniški del gavarnijske doline dolg le kake tri kilometre in zato prekratek, da bi lahko dojeli celoto orjaškega zidovja na njenem koncu v vsej razsežnosti in sorazmerju. Kdor se ne povzpne na katerega od razglednih vrhov (Piméné, Mourgat itn.) vidi le perspektivno okrnjen pogled na gavarnijsko krnico.

Drugi veliki razloček med obema dolinama je v rastlinskem svetu. Naša Logarska je, tako kot vse naše Alpe, bogata z zelenimi tratami in zlasti še z gostimi gozdovi, ki pokrivajo vsa njena pobočja. V Gavarnieju primanjkuje pri tej primerjavi zlasti gozda, ki ga je nekaj le ob pobočjih v sklepnem delu, medtem ko ga v ospredju skoraj docela pogrešamo. Temu se pridružuje še ena posebnost, ki se po njej Pireneji razlikujejo od naših gora, namreč, da tam sploh ni ruševja, tako značilnega za obsežne površine naših gora nad gozdno mejo. Tam je na enaki višini le goličava pokrita s trato, če ni pobočje prestrmo, sicer pa sili na površje črnkasto ali sivkasto skalovje. Znatna razlika med obema dolinama, to pot vsekakor v prid gavarnijski, je obilica voda, številni ledeniški in snežniški potoki, ki se stekajo v dolino z vseh strani. Predvsem pa so to številni slapovi v sklepnem ostenju krnice, med katerimi že omenjeni orjaški, 423 m visoki slap. Vseh teh slapov Rinka, čeprav zelo učinkovita po svojem vtisu, sama ne more nadomestiti. Sploh je šumenje snežniških potokov, ki ga v Pirenejih močno slišimo na vsakem koraku, v velikem nasprotju s tišino in brezvodnostjo naših apnenih gora, kjer vsaka kaplja sproti izgine pod površje.

In končno še ena razlika med obema dolinama, ki ne izvira toliko iz njune narave, kolikor iz narave in miselnosti njunih prebivalcev: pri nas je prav do Rinke speljana lepa asfaltna cesta, ki po njej sodobni izletnik pridrži malodane prav pod slap; če je posebno »civiliziran«, mu ni treba stopiti niti iz avtomobila in že lahko gleda sijajne prizore logarskega Okrešlja in vzdihne od občudovanja, skoraj tako, kot bi sedel pred malim televizijskim zaslonom. Pritisne na zaganjač, zasučje volan in že se odpelje; vtis prizora, ki ga je videl pa mu naglo zbledi, saj je bil le eden izmed neštetihi, ki si jih je pridobil – sede in ki ni povezan z nobenim pravim osebnim doživetjem.

Kako čisto drugače je to v Gavarnieju! Čeprav ceste v Pirenejih sicer segajo v vse kotičke, se cesta v gavarnijski dolini konča v vasici sami, naprej, proti krnici pa drži le pot, primerna za pešce in jezdno žival. Vzrok, zakaj niso zgradili tehnično sicer popolnoma neproblematične ceste do sklepa doline, gotovo ni v kakem posebnem, pri nas bi rekli romantičnem ali kar sentimentalnem razmerju Francozov do tega bisera Pirenejev. Brez dvoma so prevladovali čisto praktični razlogi, namreč, zaslužek prebivalcev Gavarnieja, ki dajejo jezdne živali v najem turistom, da lahko jahaje prodro do konca doline in do njenih pogledov v koncu. Kdor je videl velikanske množice teh zabavnih jezdceev na konjih in oslih, lahko razume, zakaj Gavarnie kljub vsestranski tehnizaciji še nima ceste do svojega sklepa. To je bogat vir za sicer skromne prebivalce po naravnih darovih revne doline. A to še ni vse. Zaradi tega praktičnega razloga je današnji obiskovalec gavarnijske krnice obdarovan z nečim, česar drugod ne more več doživeti, z doživetjem, ki se vtisne v spomin in ki v njem utrdi tudi podobo veličastne narave, ki je z doživetjem povezana.

Tri ure ježe v krnico in nazaj ali tudi tri ure pešačenja tja in nazaj je nekaj, kar za mestnega človeka, sicer nevajenega naporov v nedotaknjeni naravi, očitno pomeni posebno doživetje, majhno pustolovščino. Zaradi nje rad plača tistih nekaj frankov za konjička ali oslička, potem ko je moral vstati z oblazinjenih sedežev svojega štiri-

V zatrepu doline Gavnaric

kolesnega tovrnega živinčeta. In to doživetje, moram poudariti, je res množično. To ni tisto, čemur pri nas tako radi pravijo le doživetje za izbrance, ki bi radi imeli gore le zase itn. itn. Kako prav bi bilo, da bi tudi pri nas, pri tehnicaciji in približevanju naših gora množičnemu obisku, pomislili, da za turista včasih ravno malo neudobja pomeni privlačno doživetje. Kdor je kdaj pred gradnjo ceste v Vrata pripeljal tiste urice do Aljaževega doma po stezi in kdor se danes pripelje z avtom, ta bo vedel, kaj mislim. Gotovo ni treba pretiravati, gotovo se ni treba upirati sodobnemu razvoju, vendar je treba vedeti, da človek, tudi tisti najbolj nepodjetni človek iz pisarn, išče možnosti za majhne podvige, ki mu jih je konec koncev treba tudi organizirano nuditi. Tisti, ki so odgovorni za končno oblikovanje prometnih naprav v Logarski dolini in drugod, naj premislijo tudi o tem. V Logarski in drugih naših gorskih dolinah je še veliko takega, kar bi se dalo izoblikovati v doživljaj, ne pa preprosto položiti pred obiskovalca na krožniku sodobne tehnike. Tehnike, ki je je v življenju današnjega človeka tako in tako še preveč.

Dovolj primerjav med Gavnarijem in Logarsko dolino. Dovolj razmišljanja, ki se ob njih vsiljuje. Gavnaric in njegova krnica je nekaj, kar stoji v vrsti naravnih lepot samo ob sebi in kar resnično zasluži obisk vsakega prijatelja narave in gora. Če koga po naključju ali pa namenoma zanese pot v bližino, naj nikakor ne opusti obiska te znamenite pirenejske krnice, ki je o njej Victor Hugo vzkliknil: »To je gora in zid obenem; to je najbolj skrivnostna stavba najbolj skrivnostnega arhitekta; to je kolo-seum narave: to je Gavnaric.«

Prav tako pa tudi Logarska dolina s svojo enkratno lepoto in skladnostjo stoji sama zase kot naravna lepota in privlačna znamenitost naših Alp. Prav je, da omenjamo primerjavo z gavnarijsko krnico, vendar ji ta primerjava ni potrebna za utrjevanje ugleda. Tudi Logarska dolina je in lahko postane še bolj pojem, ki ne potrebuje nobene opore. Včasih so Mariboru večali privlačnost s tem, da so mu rekli štajerski Meran. Danes za Meran pri nas že malokdo ve, a Maribor je – Maribor.

Svojega pravega tekmeča ima gavarnijska krnica v neposredni bližini. Nekaj kilometrov preden pridemo v Gavarnie, se pri vasi Gèdre odcepi cesta v stransko dolino. Popelje nas mimo zaselka Héas (8 km) v drugo znamenito krnico, Troumouse (Cirque de Troumouse). Še pred kratkim je cesta držala le do Héasa, danes pa je zgrajena naprej in motoriziranega obiskovalca vzdigne po osem kilometrov dolgih, spretno speljanih ključih v višino 2119 m, prav na rob prostranega, s planinsko trato pokritega krniškega dna. Troumouško krnico cenijo nekateri ljubitelji še bolj od gavarnijske, saj je veliko večja, bolj nedotaknjena in tiha. Pri nas bi jo lahko primerjali z Velim poljem, samo da je dosti bolj prostrana. Obdaja jo venec gora, med njimi najvišja Pic longue (3194 m). Čisto drugačna je od gavarnijske: sredi nje se vzpenja travnat grič z Marijinim kipom, od koder je najlepši pogled na celoto. Na prostranih pašnikih se črede krav in skupine izletnikov kar izgubijo, čeprav tu kakega drevja ali vsaj grmovja docela pogrešamo. Ob bistrim potokih, ki se stekajo z vseh strani, stoji tu in tam kak šotor najbolj vnetih obiskovalcev tega čudno lepega gorskega sveta. Izlet v Troumouse in sprehod po krnici se posebno prileže za dan počitka med večjimi vzponi.

Vrhov, ki so v dosegu Gavarnieja, je na pretek, od lahkih do najtežjih. Midva sva se namenila predvsem na najvišji francoski vrh Pirenejev, Vignemale (3298 m). Ni samo najvišji v svoji okolici, na vzhodnem pobočju nosi tudi največji pirenejski ledenik. Zanimiv je tudi za zahtevnejše gornike, za privržence navpičnic in ledenih sten. Posebno znamenit je njegov ozebnik imenovan po jezeru Gobbe (Le couloir de Gobbe), ki je po prvenstvenem vzponu 7. avgusta 1889 čakal na prvo, čeprav nepopolno ponovitev, tja do 6. junija 1927, torej skoraj pol stoletja! Zaradi zelo spremenljivih pogojev, odvisnih od debeline snega in kakovosti ledu, pomeni še danes vsaka ponovitev nekak prvenstveni vzpon. Vignemale se ponaša tudi z najvišjo in najlepšo pirenejsko steno, severno steno Pic longue (Grand Vignemale). Običajna pot, ki pa kakor vsi vzponi na pirenejske vrhove ni ne zaznamovana ne zavarovana, je pot čez ledenik. Sodi med lahke pirenejske vzpone in po njej sva krenila tudi midva. V prid morebitnim bodočim slovenskim pristopnikom naj zapišem, da drži danes iz Gavarnieja 8 km dolga cesta prav do vzhodnega Vignemala skozi dolino Oussou do umetnega akumulacijskega jezera. S tem se za dve uri skrajša vzpon, ki po vodiču, kjer nova cesta še ni upoštevana, traja 9–10 ur. Tako je mogoče treniranemu planincu vzpon opraviti iz Gavarnieja celo v enem dnevu. V tem primeru, če hoče naravnost na vrh, se obiskovalec ne bo trudil do zavetišča Baysellance (Refuge Baysellance, 2651 m), ki leži nekoliko v stran od poti, na zahodnem pobočju. Midva, ki za cesto nisva vedela, sva jo mahnila po stari stezi in zato prispela na prisojna pobočja, ki po njih teče steza proti ledeniku Oussou in koči Baysellance šele v času, ko je sonce že hudo pripekalo. Spremljal naju je vonj po hiacintah. V Baysellance sva prenočila in se vzpela na vrh šele drugi dan.

Prenočišča v pirenejskih kočah so precej draga (12 Fr), na voljo pa je samo skupno ležišče. Nama so kot članoma Planinske zveze Jugoslavije priznali popust, ki ga dajejo domačim članom, tako dva sva plačala le po 4 Fr. Dobro se zdi človeku, ko vidi, da tako daleč od domovine poznajo in priznavajo njegovo domačo planinsko organizacijo. V zavetišču Baysellance kakor tudi v koči pod Brèche de Roland je vladal lep red in pravi planinski duh. Posebno pripravno in za prijetno počutje manj petičnega obiskovalca je, da imajo določen poseben prostor ali pa vsaj poseben kotiček za tiste, ki si sami kuhajo, da tam razpostavijo svoje kuhalne in druge potrebščine. V novejši, Rolandovi koči, so napravljene celo posebne omarice, ki v njih gostje, ki ostajajo dalj časa, lahko spravijo svoja živila. Zelo pripravno so urejena tudi odlagališča za prtljago. Povsod so široke police, obešalniki za nahrbtnike in za vsakogar posebna košarica, kamor zloži svoje stvari, da mu ni treba vedno brskati po nahrbtniku. Mize in stoli v skupnih prostorih na ta način niso založeni z bisagami in škatlami, kot to opažamo v naših kočah. V Rolandovi koči imajo v veži tudi gumijaste cokle, ki si jih natakneš, preden vstopiš v skupne prostore. Čeprav je dan tako daleč na zahodu zvečer znatno daljši, je bil ob devetih v zavetišču že popoln mir.

Vzpon na glavni vrh Vignemala čez ledenik in po dobro razčlenjenem skalovju samega vršaca ni težaven. Potreben pa je cepin in tudi dereze pridejo prav, posebno, če je sren pomrzel. V začetku poletja je lednik še pokrit s snegom in prehod čez sicer ne posebno široke ledeniške razpoke ni problematičen. Menda je drugače proti koncu poletja, ko je bolj priporočljivo izogniti se ledeniku na vzhodni skalni greben, ki gre proti vrhu Montferrat. Izjemno lepo vreme nama je z vrha naklonilo pogled, kakršnega človek šteje med najlepša doživetja in trenutke v svojem življenju. Od obzorja do obzorja sami veličastni vrhovi, obsežna snežišča, številna jezera in zelene doline. To je gorski svet, ki lahko človeka prevzame za vse življenje.

Drugi lahki tritisočak, ki vabi obiskovalca Gavarnieja, je Pic de Taillon (3146 m), ki ga je najlažje doseči skozi znamenito škrbino Brèche de Roland. Ta nenavadna vrata v grebenskem skalnem zidu (2804 m), ki so po pravljici nastala tedaj, ko je junak Roland zamahnil s svojim mečem ob skalo, da bi ga razbil, ker ni hotel, da bi ga dobili neverniki v roke, je v »Planinskem Vestniku« opisal že Kopinšek. Do njih držita iz Gavarnieja dve poti, od katerih je zdaj dosti krajša tista, ki teče z vrha nove ceste na Port de Boucharo, ki se konča v višini nad 2000 m (cestnina!). Pa vendar je vredno truda iti po daljši in napornejši stezi iz krnice Gavarnie po zahodnem robu njenega ostenja čez tako imenovano saradetsko lestvico (Echelle des Saradets), saj se s te poti, ki nekoliko spominja na triglavsko čez Prag, ponujajo najlepší pogledi na sestav ostenja, velikih snežnih in ledeniških polj, slapov in vrhov nad gavarnijsko krnico. V svojem zgodnjem delu se vije pot po snežiščih in po malem ledeniku pod Rolandovo škrbino mimo po vojni zgrajenega zavetišča (Refuge de la Brèche de Roland – 2575 m). Tudi tukaj je cepin zelo priročen in po potrebi tudi dereze. Sicer pa je pot popolnoma nezahtevna. Rolandova škrbina v poglavitnem pirenejskem gorskem

Koča CAF imenovana La Brèche de Roland

grebenu leži, kot celotni greben, na meji med Francijo in Španijo. Z nje se ponujajo najlažji vzponi na gavarnijske vrhove, ki pa so vsi speljani na španski strani.

Naj omenim, da planinski promet na tem mejnem področju med republiko Francijo in Francovo Španijo ne pomeni nobenega problema, prehajanje čez mejo za obisk obmejnih vrhov je popolnoma prosto in neovirano. Francoski, španski in drugi zahodni turisti se brez skrbi in ne oziraje se na uro in obmejne stražarje, ki se sploh ne pojavljajo, gibljejo po tem gorskem svetu. Edina skrb je, kako priti na vrh in nazaj. Prepovedano pa je prehajanje z vrhov v dolino, kajti za prehod čez mejo v naseljene kraje je treba iti čez določene mejne prehode.

S skupino prijaznih francoskih izletnikov sva jo z Brèche de Roland ubrala po španski strani po stezici pod južno steno mejnega grebenskega skalnega zidu proti Pic du Taillon. Ko steza mine zid, se povzpne nazaj na greben, ki od tod naprej tja do vrha spominja na stezo na naš karavanški Stol. Malo po meliščih, malo po skalah, nekaj tudi po snežiščih in že stopimo na lahko zavzeti vrh. Resna nevarnost so snežne opasti, ki vise na vrhu in ob grebenu in katerih se je treba ogibati. Posebnost razgleda s poti na Taillon in pa z njegovega vrha je pogled na špansko stran, na kanjon D'Arroz, ki je vrezan v obsežno kraško skalno planoto, deloma pokrito s snegom. Kanjon, ki z vrha po svoji velikosti, oblikah pa tudi barvah, močno spominja na znani koloradski kanjon v ZDA, je naravna znamenitost prve vrste in je sestavni del velikega nacionalnega parka, ki ga je ustanovila španska država. Za Jugoslovane – nedostopno. S Taillona je tudi lep pogled na najvišji vrh tega dela Pirenejev, na Mont Perdu (3353 m), ki je z Rolandove škrbine dosegljiv v 4–5 urah po, kot pravi vodič, lahki poti. Gora je že docela na španski strani.

Med sestopom sva prav nad saradetsko lestvico doživela tudi pirenejsko nevihto z obilico debele toče, prav takšno, kakršno doživimo zlahka tudi v naših gorah. Le okoliščina, da tukaj ostaja vsaka kaplja na površju, povzroča, da se vsaka stezica spremeni v potok, vsak skalni skok v slap in vsak žleb v hudournik. Tako tudi dobra pelerina ne pomaga dosti proti moči. A nič ne more planincu pokvariti dobre volje, ki ga navdaja ob zavesti, da je vsaj malo pokukal v prelepi svet Pirenejev.